

MARIANA ENRIQUEZ

**YATAKTA SİGARA
İÇMENİN ZARARLARI**

İSPANYOLCA ASLINDAN ÇEVİREN: ZÜLEYHA YILMAZ

Paul'a ve minik kedimiz Chatwin'e

*Başını keçi başına çevirmek için
Lanetimi okurken kal burada
Yerini alışımı izlettir ona
Gece beterini getirdi kucığına*

Will Oldham “Piçin gecesi”

İÇİNDEKİLER

1. Küçük meleğin gömüldüğü yerden çıkarılması	11
2. Göletin bakiresi	18
3. Alışveriş arabası	29
4.Kuyu	37
5. Kederli Rambla Bulvarı	51
6. Seyir terası	65
7. Neredesin kalbim?.....	75
8. Et.....	84
9. Ne doğum günü ne vaftiz.....	91
10. Geri dönen çocuklar.....	101
11. Yatakta sigara içmenin zararları	118
12. Ölülerle konuştuğumuz zamanlar	122

1. KÜÇÜK MELEĞİN GÖMÜLDÜĞÜ YERDEN ÇIKARILMASI

Büyükannem yağmuru sevmezdi ve daha ilk damlaları düşmeden, gök karardığında elinde şişelerle arka bahçeden çıkar, ağızları toprak altında kalacak şekilde şişeleri yarıya kadar gömerdi. Peşinden gidip yağmuru neden sevmediğini, nesini sevmediğini sorardım. Ama o tek bir laf etmez, elinde bir değnekle burnunu kırıştırır, havadaki nemi koklardı. Sonunda yağmur veya fırtına çıkarsa, kapıları camları kapatıp televizyonun sesini yağmurun ve rüzgârın sesini bastırana kadar açardı. Evin çatısı sactandı, şayet sağanak onun en sevdiği dizi *Combat!*'la aynı zamana denk gelirse, kimse ağzından bir laf alamazdı, Vic Morrow'a sırlısıklam âşıktı.

Yağmura ben hayrandım çünkü kuru toprağı yumuşatıyordu ve kazı deliliğini zıvanadan çıkarıyordu. Ne kuyular ama! Büyükannemin küreğini kullanıyordum, bir çocuğun plajda kullandığı boyutta ama plastik değil de metal ve tahtadan ufacık bir şeydi. Toprağın altında yeşil cam şişenin kenarları artık kesmeyecek kadar düzleşmiş parçaları saklıydı; çakıl taşları ya da küçük kumsal taşları gibi, niye evimin arkasındalar ki? Biri gömmüş olmalı onları oraya. Bir defasında oval bir taş rastlamıştım,

hamamböceği rengindeydi ama ne bacakları vardı ne anteni. Bir tarafı düzdü, diğer tarafında da net bir biçimde gülen bir yüzün hatları görünüyordu. Bir tarihi eser bulmuşçasına sevinçle babama gösterdim, bana izlerin tesadüfen öyle bir yüz şekli bıraktığını söyledi. Babam hiç heyecanlanmazdı. Siyah zarlar da buldum, beyaz benekleri neredeyse görünmüyordu. Elma yeşili ve turkuaz buzlu cam kalıntıları buldum. Büyükannem eski bir kapının bir parçası olduğunu hatırladı. Solucanlarla oynayıp onları küçük parçalara ayırıyordum. Parçalara ayrılmış bedenlerinin ilerlemek için nasıl da kıvrandığını izlemek beni eğlendirmiyordu. Bana kalırsa solucanları soğan doğrar gibi halkaları arasında bir bağlantı bırakmadan iyicene doğrarsam, kendini yeniden inşa edemeyecekti. Zaten böcekleri hiç sevmedim.

Kemikleri, arsanın altındaki toprağı çamur deryasına çeviren bir fırtınadan sonra buldum. Hazinelemleri avludaki çamaşır teknesine kadar taşıdığım kovaya koydum. Babama gösterdim. Tavuk kemiğı onlar, dedi, belki de bir sığır etinden veya gömüleli epey olmuş evcil bir hayvandan kalma kemiklerdi. Kedi, köpek her neyse. Tavukta ısrarcıydı çünkü o küçükken büyükannemin bir kümesi varmış.

Makul bir açıklama gibi görünüyordu, ta ki büyükannem kemiklerden haberdar olup da “küçük melek, küçük melek” diye bağıra bağıra saçını başını yolmaya başlayana kadar. Bu skandal babamın bakışları altında çok da sürmedi: Babam büyükannemin “batıl inançları”nı –bunlara öyle diyordu– abartmadığı sürece her zaman kabul ediyordu. Büyükannem onaylamayan bakışı bilir, güç bela da olsa sakinleşirdi. Kemikleri istedi, ben de verdim. Sonrasında odama gidip uyumamı söyledi. Biraz kızmıştım çünkü bu cezanın nedenini anlamak mümkün değildi.

Ama daha sonra, aynı gece beni çağırdı ve her şeyi anlattı. Onuncu veya on birinci kardeşiydi, büyükannem çok da emin değildi, o zamanlar çocuklar pek de önemsenmiyordu. Doğumdan birkaç ay sonra ateşler içinde ishalden ölmüştü. Küçük

bir melek olduğu için onu çiçeklerle süslü bir masanın üstüne oturtup pembe bir beze sararak bir yastığa yaslamışlardı. Ona gökyüzüne daha hızlı çıkabilsin diye kartondan kanatlar yapmışlardı, çünkü annesine, benim büyükbüyükanneme kan gibi geldiğinden ağzını kırmızı çiçek yapraklarıyla doldurmamışlardı. Bütün gece dans ve müzik vardı, hatta bir noktada sarhoş bir adamı kapıdan atmak, ağittan ve sıcaktan bayılan büyükbüyükannemi ayıltmak gerekmişti. Yerli bir kadın ağıt yakıyordu ve bunun karşılığında sadece birkaç börek alıyordu

“Bu burada olmuştu değil mi büyükanne?”

“Hayır, Salavino, Santiago’da. Çok sıcaktı!”

“Ama eğer orada öldüyse o zaman bu kemikler bebeğin değil.”

“Tabii ki onun kemikleri. Buraya gelirken getirmiştım. Onu orada bırakmak istemedim çünkü zavallı her gece ağlıyordu. Eğer evde biz yanındayken bile ağlıyorsa, tek ve terk edilmişken nasıl ağlardı kimbilir! O yüzden onu buraya getirdim. Artık geriye kemikten başka bir şey kalmamıştı, o nedenle bir torbaya doldurup derinlere gömdüm. Büyükbabanın bile haberi yoktu. Büyükbüyükbabanın bile, hiç kimsenin haberi yoktu. Benden başka hiç kimse onun ağladığını duymuyordu. Büyükbüyükbaban da duyuyordu ama duymazdan gelip aptal taklidi yapıyordu.”

“Peki, bebek burada ağlıyor mu?”

“Sadece yağmur başladığında.”

Sonra babama küçük melek kızın hikâyesinin doğru olup olmadığını sordum, bana büyükanneemin çok yaşlı ve bunak olduğunu söyledi. Çok ikna olmuş görünmüyordu, muhtemelen bu konuşmalar onu rahatsız ediyordu. Sonra büyükanneem öldü, ev satıldı, ben de çocuksuz ve kocasız tek başıma yaşamaya başladım, babam Balvanera’da bir apartman dairesinde kaldı, ben de küçük meleği unuttum.

Ta ki on yıl sonra fırtınalı bir gecede dairemde yatağımın kenarında ağlayarak belirene kadar.

Küçük melek hayalete benzemiyordu. Ne uçuyordu ne soluk tenliydi ne de beyaz elbisesi vardı. Yarısi çürümüştü ve konuşmuyordu. İlk kez belirdiğinde rüya gördüğümü sandım ve bu kâbustan uyanmaya çalıştım; yapamayınca gerçek olduğunu anlamaya başladım, çığlık atıp ağladım, çarşafların altına gizlendim, gözlerimi sımsıkı kapatıp duymamak için ellerimi kulaklarıma kapattım çünkü o zamanlar dilsiz olduğunu henüz bilmiyordum. Ama birkaç saat sonra çarşafların altından çıktığımda minik melek panço gibi omuzlarının üstüne konmuş eski battaniye parçalarıyla hâlâ oradaydı. Parmağı dışarıya, pencereye ve sokağa doğru işaret ediyordu, böylece gündüz olduğunu anladım. Bir ölüyü gündüz görmek tuhaftı. Ne istediğini sordum ama cevap olarak korku filmi gibi dışarıyı işaret edip durdu.

Kalktım, koşarak mutfağa gittim, bulaşık eldivenleri aradım. Küçük melek de peşimden geldi. Talepkâr kişiliğinin ilk işareti gibiydi. Tedirgin olmadım. Eldivenlerle gırtlığını yakalayıp sıktım. Bir ölüyü boğmaya çalışmak pek tutarlı bir davranış değil ancak insan hem ümitsiz hem de makul olamıyor. Öksürmedi bile, eldivenli parmaklarımda kalan dağılmış et parçalarıyla onun açığta kalan soluk borusu oldu.

O âna kadar onun büyükannemin kız kardeşi Angelita* olduğunu bilmiyordum. Gözden kaybolur ya da uyanırım diye gözlerimi sımsıkı kapatmaya devam ediyordum. İşe yaramayınca etrafında dolaştım ve arkasında, artık pembe bir kefen olduğunu bildiğim sararmış bez parçalarına asılı, üstüne tavuk tüyleri yapıştırılmış iki kaba karton kanat gördüm. Bunca yıldır kaybolmuş olması gerekiyordu diye düşündüm, sonra da biraz histerik bir gülüş patlatıp kendi kendime, mutfağında büyükannenin kardeşi yürüyen ölü bir bebek var, dedim ama bedene bakılınca olsa olsa üç ay kadar yaşamış olmalıydı. Artık neyin mümkün olup neyin olamayacağını düşünmeyi bırakmalıydım.

* Küçük melek. -çn

Ona büyükannemin kardeşi Angelita olup olmadığını sordum –o zamanlar her şey çok daha farklı olduğundan yasal bir isim koyacak zamanları olmadığını için ona böyle hitap ediyorlarmış–; böylece konuşmadığını ama başını sallayarak cevap verdiğini keşfettim. Demek büyükannem doğru söylüyordu, diye düşündüm, kemikler kümeden değildi, onun küçükken çıkardığı kız kardeşinin kemikleriydi.

Angelita'nın ne istediği belli değildi, çünkü başını tasdik etmek veya inkâr etmek için sallamaktan başka bir şey yapmıyordu ama acilen bir şey istiyordu, çünkü sadece habire işaret etmekle kalmıyor, beni de rahat bırakmıyordu. Evin her yerinde peşimdeydi. Duş alırken perdenin arkasında beni bekliyordu, çişimi ve kakamı yaparken bideye oturuyordu, bulaşıkları yıkar-ken dondurucunun yanında duruyor, ben bilgisayarda çalışırken koltuğun yanına oturuyordu.

İlk hafta normal hayatıma devam ettim. Belki de biraz stres-ten halüsinasyon görüyorum, geçer gider diye düşündüm. İşten bir iki gün izin aldım, uyku haplarına sarıldım. Küçük melek hâlâ oradaydı, yatağın ucunda oturmuş uyanmamı bekliyordu. Birkaç arkadaş ziyaretime geldiler. Başlangıçta ne mesajlarına cevap vermek ne de kapıyı açmak istedim ama daha fazla endişelenmesinler diye onlara zihinsel tükenmişliğimi bahane edip buluşmaya karar verdim. Anlayış gösterdiler, köleler gibi çalışı-yordun zaten dediler. Hiçbiri küçük meleği görmedi. Arkadaşım Marina ilk kez ziyaretime geldiğinde küçük meleği dolaba koydum, ancak beni dehşete düşürmek ve gıcık etmek için ora-dan kaçıp o çirkin çürük gri yeşil suratıyla koltuğun kenarına ilişti. Marina fark etmedi bile.

Çok kısa süre sonra küçük meleği sokağa çıkardım. Hiçbir şey olmadı. Geçerken bakan o adam hariç; sonra dönüp tekrar baktı ve yüzü değişti, tansiyonu düşmüş olsa gerek; bir de koşarak doğruca Chacabuco sokağına çıkan kadın var, 45 numaralı otobüs onu neredeyse eziyordu. Birileri onu görüyor olmalıydı,

öyle tahmin ediyordum ama pek fazla kişinin gördüğünü sanmıyorum. Birlikte çıktığımız –daha doğrusu onun beni takip ettiği ve peşimden gelmesine müsaade etmekten başka bir çarem kalmadığı– zamanlarda, insanları bu kötü andan korumak için onu bir tür sırt çantasında taşıyordum (onu yürürken görmek gerçekten sinir bozucu, o kadar küçük ki hiç doğal değil.) Ona gidip yaraları ve yanıkları kapatmak için kullanılan en pahalı bandajlardan alıp yüzünü de sardım. İnsanlar ona baktıklarında iğreniyorlardı ama artık acı ve acıma da duyuyorlardı. Artık ölü bir bebek değil de çok hasta ve talihsiz bir bebek görüyorlardı.

Ah keşke babam beni görseydi, hep torunlarına kavuşamadan öleceğinden şikâyet ederdi (ki toruna kavuşamadan öldü, onu bu konuda ve daha pek çok konuda hayal kırıklığına uğrattım.) Oyalansın diye oyuncaklar, bebekler, plastik zar ve diş kaşıyıcı aldım ama hiçbirinden çok da hoşlanmışa benzemiyordu, bahsettiğim parmağı güneyi gösteriyordu –bunu fark ettim– her zaman, sabah, öğlen, akşam güneyi gösteriyordu. Onunla konuşuyor, soruyordum ama derdini anlatamıyordu.

Ama günün birinde kemiklerini arka bahçesinde bulduğum evin, benim çocukluk evimin fotoğrafıyla çıkageldi. Onu sakladığım çekmecedan çıkarmıştı, iğrençti, çürümüş teninden döken bütün ıslak ve yapış yapış lekelerini bırakıyordu. Şimdi parmağı ısrarla evi gösteriyordu. Oraya gitmek ister misin diye sordum, bana evet dedi. Ona evin artık bizim olmadığını, sattığımızı söyledim, bana tekrar evet dedi.

Yüzüne maske takıp sırt çantasına atarak Avellaneda caddesine kadar 15 numaralı otobüsle gittik. Yolculuklarda pencereden bakmaz, insanlara da bakmaz, hiçbir şeyle eğlenmez, oyuncaklara da dışarıya karşı olduğu kadar ilgisiz kalırdı. Rahat etsin diye kucağımda oturttarak taşıyordum; gerçi rahatsız olması mümkün mü, rahatsız olmanın onun için bir anlamı var mı, ne hissediyor bilmiyordum. Sadece kötü olmadığını, başlangıçta korksam da artık korkmadığımı biliyordum.

Öğleden sonra dört gibi eski evimizin önüne geldik. Her yaz olduğu gibi Mitre bulvarında ağır bir çöp kokusuyla karışık nehir ve petrol kokusu geliyordu. Meydanı yürüyerek geçtikten sonra büyükannemin öldüğü Sanatorio Itoiz'i de, Racing futbol takımının sahasını da geride bıraktık. Benim eski evim de geride, stadyuma iki blok mesafedeydi. Ama şimdi kapının önündeydik işte, ne yapacaktık? Yeni sahiplerine, izin verin gireyim mi, demeliydim? Hangi bahaneyle? Düşünmemiştim bile. Her yere ölü bir bebekle gitmek aklımı da etkilemişti elbet.

Angelita kontrolü ele almıştı. İçeri girmeye gerek kalmamıştı. Arkadaki bahçe duvarından sarkıp bakmak mümkündü, zaten istediği de buydu, arkaya bakmak. İkimiz de arkaya baktık. O kollarımdaydı, arayı bölen duvar alçaktı, kötü yapılmış olmalıydı. Orada, toprak alanın olduğu yerde mavi plastikten bir yüzme havuzu vardı. Yerde bir oyuğa gömülüydü. Görünüşe bakılırsa oyuğu yapmak için bütün toprağı kaldırmışlar, bunu yaparken de küçük meleğin kemiklerini kim bilir nereye fırlatmışlar, kaybolmuş gitmişti. Zavallının hâline çok acıdım. Ona çok üzüldüğümü ama bu durumu çözemeyeceğimi hatta ev satıldığında toprağı kazarak onu çıkarıp huzur bulacağı veya şayet istiyorsa ailesine yakın bir yere defnetmediğimize pişman olduğumu söyledim. Onu sakince bir kutunun veya saksının içine koyup eve getirebilirdim! Ona kötü davranmıştım, ondan özür diledim. Angelita tamam dedi. Kabul ettiğini anladım. Şimdi huzur buldun mu, gidecek misin, beni yalnız bırakacak mısın diye sordum. Yok dedi. Pekâlâ diye yanıt verdim. Cevabını beğenmediğim için 15'in durağına kadar hızlı hızlı yürüdüm ve onu bembeyaz kemikleri görünen çürük ayaklarıyla peşimden sürünmeye mahkûm ettim.

2. GÖLETİN BAKİRESİ

18

Silvia avlusunda bir buçuk metrelik bir marihuana bitkisi olan kocaman döşekli kiralık bir dairede oturuyordu. Eğitim Bakanlığı'nda kendine ait bir ofisi, tıkr tıkr maaşı vardı; saçlarını kömür karasına boyar, bileklere kadar inen kol yenleri bol, güneşte parlayan gümüş iplikli hint gömlekleri giyerdi. Olavarría'lıydı ve Meksika'nın iç kısımlarında dolaşırken gizemli biçimde ortadan kaybolan bir kuzeni vardı. O bizim “büyük” arkadaşımızdı, dışarı çıktığımızda bize kol kanat gerer, ot içeceğimiz ve başka çocuklarla buluşacağımız zaman evini bize bırakırdı. Ama mahvolsun, savunmasız kalsın, perişan olsun istiyorduk. Çünkü Silvia hep çok biliyordu: Birimiz Frida Kahlo'yu mu keşfetti, ah o zaten Meksika'daki kuzeni kaybolmadan önce çoktan Frida Kahlo'nun evini ziyaret etmiş oluyordu. Yeni bir hap mı denedik, o, onu çoktan aşırı dozda tüketmiş oluyordu zaten. Hoşumuza giden bir grup mu keşfettik, o çoktan o grubun *hayranı olmayı bırakmış oluyordu bile*. Saçları dümdüz ve gürdü, simsiyahtı, normal bir kuaförde rastlayamayacağımız bir boyayla boyanmıştı. Markası neydi acaba? Bize söylerdi belki ama asla sormuyorduk bile. Bir tane daha bira için, başka bir yirmi beş gram için, başka bir pizza